

cikkeit írja, kypellomachiában szenved, — legyen hite szerint; de arról egészen bizonyossá tehetem őt is, másokat is, hogy az az egyik nem én vagyok. Egypár józan szó az én cikkeimben bizonyosan találhatók. De még bizonyosabb, hogy Expertas-éban egy sincs. Ha valaki engem meg tud győzni arról, hogy Expertas cikkében (azon kívül, hogy a címben írva van) foglaltatik „egy pár józan szó”, — bármely jótékony célra adok egy pár (tehát nem kettő!) koronát. Megjegyzem, igen liberálisan fogom magamat tekinteni, már csak a jótékony cél iránt való tekintetből is. Hát föl a pályázatra! . . .

Bizony, író-kolléga uram, ez a cikke pocésék józantalán. A józan ész, ha a feje tetején áll is, másképpen szokott beszélni, mint ez a cikk. Egy kis pia frans tehát az ön részeről, mikor el akarja velünk vitetni, hogy „egy pár józan szó”-t rejtett volna el ebben a — felrebeszélésben. (Isten boesássa meg önnek, amiért órákat hiába pocésékolatott el velem a józan szók kerestetésével. De fogadom, többé nem ültet föl!) Ha ön minden csodabogarát józan szónak tart, akkor igaz van. De hát akkor az igazságát kiáltja bele oda, ahova Midás király.

Hosszasan bizonyíthatnám az ön cikke egyes kitételeivel ezen nyilatkozatom szokatlan hangjához és módjához való jogomat, de tekintem kell, hogy a közönség türelmét végsőig kimerítenünk nem szabad. Hát csak röviden.

Mindjárt beszéde eleje felé azt mondja ön: „Nekem semmi kifogásom az ellen, ha cikkirő is lelkesen sürgeti a kath. sajtónak bármilyen áron való fölségélyezését.” És mikor én csupán azt az ártatlan kis ohajfejzem ki, hogy kézpénz hiányában a nem éppen életszükségletre szolgáló, a mi számunkra aránylag igen silányul gyümölcsöző, sőt folytonos költségeskedést igénylő z e r n y i z e r dolgokból értékesítsünk egy-kettőt *legnagyobb szükségletünk* istápolására: akkor ön azt mondja (és szeretetlenül gúnyolódva mondja), hogy én a beszédemmel másokat felre akarok vezetni. De mondja egyenesen azt is, hogy azt a nézetet nem osztja. (Mintha ön egyáltalán akár szorozna, akár osztana.) Ugyan kérem nem ön az a cigány, aki halálosan beteg egyetlen gyermekéhez így szólott: „Édes fiam, szemem fenye, kívánj tőlem b á r m i t, megteszem, csak meg ne halj. Lehozom a csillagokat . . . odaadom az életemet . . .” S mikor a rajkó azt kérte, hogy hozzon neki egy krajcárért cukrot a boltból, — elutasította a kívánságot. „Mindig olyant kérsz — monda — ami nincs.” Az ön „b á r m i á r o n”-jáért nem adok egy lyukas fillért.

Ön, úgy látszik, csak „a külföldi zsidó és liberális lapok”-jaiból hallott valamit az 1871. évi, május 13-iki olasz garanciális törvényekről. Különbösen nem aljasította volna le cikkében a pápákat muzeumőrökké, plane az olasz állam muzeumőrjeivé, Mert az a törvény (melyre ön nagy súlyt fektethet, de a pápa semmit se ad s o l y b á veszi, mintha meg se hozatott volna), az a törvény maga elismeri, hogy a pápa souverain, (ha el nem ismerné is, az volna), hogy a Vatikán, a Laterán és a Castel Gondolfo-i (S. Orbán által épített) pápai nyaraló a pápa *tulajdonát* képezi. Tehát ezen épületek közül bármelyikben lakik, még azok se tekintik őt az unita Italia nevével rabló háziúr pártájának, akik különben semmire se becsülik, sőt gyűlölik. Egyedül ön tesz kivételt és hiszi, hogy csak mint muzeumőr lakhatik ott.

Ön azt írja: „A Szentsek még a Péter-fillér alamizsnát is kénytelen igénybe venni, pedig e z e s a k e s ö p p a t e n g e r h e z k é p e s t.” (Amit itt aláhúztam én, az így kiszá-

kitva ki van zárva a pályázatból, mert bár józan pár szót képez, hogy a nagy tengerhez képest a Péter-fillér csekélység, de Expertas nál nem egész mondat, s mihielyt kiegészítjük az ő szavaival, — azonnal elvesztő józanságot és boldondabbat beszél a tökrészegnél. Ime a mondat kiegészítve:) A Péter-fillér „csak csöpp a tengerhez képest (összehasonlítva azzal, amit a pápának fedezni kell).“

Ha az egy „pár józan szó” keresése végképpen meg nem kötyagósított még: ama klaszikus mondatban az az értelem van elrejtve, hogy a pápának tengernyi kiadása van, amelynek csupán elenyésző kis részét fedezheti a Péter-fillérből, mely szintén egyik — bár csak csöppnyi jövedelem. Azért mondja Expertas: a Péter-fillér alamizsnát is.

Péter fillér is, is, is . . .

Tisztelt cikkirő-társ! Ön, úgy látszik nem csak azt nem hallja meg, amit soha senki se mondott, legkevesebb pedig én, sőt az ellenkezőjét mondtam; hanem azt se, amit a verbelek is csiripelnek, hogy t. i. a pápának jövedelmi forrása nem csak is, hanem e g y e d ű l a hívek aldozat-készsége, a P é t e r f i l l é r.

Azt hiszem elég is már a csodabogarak mutogatása.

Ha ezután valami hülyeséget sejtünk vagy találnak egymásban, iparkodjunk azt a nyilvánosság kizárásával bolygatni. Ön megtett engem tanácsadónak, pláne a pápa tanácsadójának, hát nem veheti tőlem rossz néven, ha az annyira reszortomhoz tartozó tanácsadást ez egyszer önnel szemben is gyakorlom. Biztosíthatom róla, jobban rászorul, mint — a vatikáni múzeumok öre.

Sebeshelyi.

Nem harcot, keresztény kultúrát akarunk!

Szeptember 26-án Csikszeredában alakuló gyűlést tart a Katolikus Népszövetség, Magyarország leghatalmasabb szervezete kibontja zászlóját.

Keresztény lelkem forró gerjedelmével üdvözlöm a Hargita gerincen belül ezt a fenséges mozgalmat, mely születésekor is Herkules gyanánt lép ki bölcsőjéből. Úgy érzem, hogy áru-lást követnék el hitem és hazám ellen, ha a nemzetmentő keresztény katolikus táborhoz nem csatlakoznám. Néma eb, „canis mutus”, volna becseltem nevem, ha nem szólnék most, amidőn szinte nyomja szívemet, amidőn remegek a gondolatától, hogy e mozgalom lángsugarai mellett is lesznek hithidegek, találatnak elfogultak s tovább fognak aludni a nemtörődömség herekatolikusai, kik lelki szárnyaikat a tavaszi feltámadást hirdető pirkadatkor sem lesznek képesek kibontani. A szűkkeblűség és maradiság korlátai közé húzódott népünket és társadalom vergődéseit távolról szemlélő idegen közszellem által korrumpált értelmiségünket midőn szemlélem; aggodalom homálya fedi el izzó lelke-met, hogy nem tudjuk megérteni, megszívlelni, megvalósítani a Népszövetséget és akkor el van veszve népünk, el hazafias és keresztény jelle-gében, el hitében és erkölcsiében, el családjában és gazdaságában, meghal a fojtogatott kereszténykultúra.

Lángba borul az ember agyvejeje, elszorul a szíve, ha végig futnak gondolataink népünk erkölcsi fogyatkozásain, és félszégein, a sajtómagunk, hazánk és egyházunk bajain.

Mennyi hitetlenség és elfásultság, mennyi csalás és ámtítás, mennyi becsületsértés és törvénytörés, mennyi gyilkosság és öngyilkosság, mennyi tobzódás és káromlás, mennyi vagyás

és család bukás, mily megfélekedezés Istenről és mindea törvényeiről.

Önistenítés a tudományban, felületesség a munkában, szentség helyett érdekszővetség a családban, pusztító metely az iskolákban, dög-leletes élet a korecsmákban, szemérmetlen rágalom a sajtóban, melyet isteni hivatásról lealacsonyított a pénzhajzásat érdeke.

Hályog van értelmiségünk szeméin, valami nyomasztó teher az elméjén, sebek a nép szívében, sebek a társadalomban, sebek a vezető kezekben, sebek a fórumon, sebek a Capitoliumon, melyeket egyedül a keresztény hitélet, a katolikusok ébredése, összetartása s ragaszkodó munkája tud begyógyítani.

Előttünk állanak a lelketlen pártszövetségi és nemzetiségi harcok, melyek a nemzet létalapját, a keresztény Magyarország gerincét támadják. Elvonulnak lelki szemünk előtt az egész vonalon korrumpált erkölcsök, melyeket a letört liberális kormányok és szabadkőműves társulatok évtizedeken át terjesztettek, mert ez képezte erősségüket és létalapjukat. Feltűnnek a forradalommal tenyegető szociális elégtelenség hullámai, melyeket a kozmopolita zsidók szítanak. De felcsillognak a könnyek is, melyeket a gazdasági viszonyok rohamos válságában a közép- osztály ezrei hullatnak. Felemelkednek a vándorbotok kifélt siető testvereink kezében, kiknek ez a haza kenyeret adni már nem tud. Csillogjatok könnyek, tán megindulnak katolikus testvéreitek! Emelkedetek vándorbotok és sujtatók, tán megrettennek és felébrednek munkához látunk az alvó, tétlen keresztények!

Vonuljatok fel gyári munkások keresztény katolikus ezrei, s tisztelete méltó köztisztviselők, van-e lelketekről gondoskodva, van-e pihenő napotok, van-e számotokra Úrnap?

A Katolikus Népszövetség szellemi és anyagi érdekeitek fejlesztésére és védelmére, a sebek orvoslására utnak indult az evangelium nyomán, a népek és munkások imádozt Istenének, Krisztusnak szeretetére és törvényeire támaszkodva, s nem hiszem, hogy nem csatlakoztok ti. Lehetetlen, hogy, aki szeret titeket, akiben egy parányi tiszta vér és őnzetlen vonalom van hite és hazája iránt, ne csatlakozzék e mozgalomhoz. Lehetetlen, hogy a katolikus társadalom és keresztény kultúrát a katolikusok ne támogassák.

Mert szó van arról, hogy a hazafiatalan és teljesen vallástalan, sőt erkölcselen törekvésekkel, a megmetélezett közszellemmel szemben a Népszövetség révén belevigyük a társadalom minden rétegében a vallást, a hit megne-mesítő kovászát, a hazaszeretet alkotó szellemét, belevigyük azt a zománcot, mely nélkül csak érdekharc, nyomorult állati küzdelem az egész élet. Belevigyük azt, hogy a nép levetkezze botrányos tivornyáit, gazdaságilag fejlődjen és a közjóért, őseinek nagy alkotásaiért aldozni tudjon. Belevigyük azt, hogy a kereskedelem és ipar terén saját testvereinket támogassuk. Belevigyük azt, hogy a közpályákon a becsületes keresztény magyar nemzedék haladjon előre és ne a szélhámos, ne a szemfényvesztő álmagyar. Belevigyük azt, hogy hitünk szentélyébe szent-ségtelen kezek ne avatkozzanak se szóval, se írásban. Belevigyük azt, hogy a kereszténynek és magyarnak nem keresztény és nem magyar, nemesnek a mentelen erkölcsöt és törvényt ne szabjon.

S mik vagyunk mi, kik akarunk? Szegény és gazdag, szelér és úr, kalapács- és tollforgató, férfi és nő, — nép, 10 millió katolikus nép vagyunk. Az ország ügyeinek intézésekor latba kellene hulljon szavunknak, elveinknek és akaratunknak, mert s á m vagyunk. Hordozzuk

az ország, a fenséges állam terheinek országrészt, s az morzsákat is alig juttat nekünk, sőt felekezetlennek, sőt vallástalannak vallja magát elveiben, szavaiban és cselekedeteiben is intézményeiben.

Sajnos, „Fimus Troes, fuit Ilyon!” Múltunk van, jelenünk nincs! Mellőznek jogainkban és legszentebb intézményeinkben, melyeket részint egyházunk isteni alapítójától, részint az ősök ihletett buzgóságából örököltünk, megcsorbítanak, gúnyolnak, a törvényhozásban meg sem hallgatnak. Igen! Mert tétlenség, mert „massa pigra et indigesta” formátlan és lelketlen tömeg voltunk. Nem ismertük önmagunkat, nem becsültük, lealacsonyítottuk jellemünket azzal, hogy nem ragaszkodtunk hitünkhez, intézményeinkhez egyházunkhoz.

Nem volt öntudatunk!

De elérkezett a cselekvés ideje és nem gondolhatom másképp, mint, hogy a népek, a keresztény magyar népek, melynek mindannyian gyermekei vagyunk! jóakarói, pártfogói, védői, apostoli s ha kell vértanúi is leszünk.

Katholikuskok! Ha arcpirító, lesújtó és mélyen megrázó események fognak bekövetkezni reátok, hitelveitekre és társadalmatokra, ha üldözést fogtok szenvedni: jussan eszetekbe, hogy ez a keresztény katolikuskok lágyemelegsége, tétlensége és a szabadkőművesekkel való titkos kacérkodása okozta.

Elő a nyilvánosságra! Elő a fenséges konfesszióra! Elő az apostolkodásra a magunk, hitünk, népünk és hazánk érdekében!

—i—s. dr.

Kritikák.

Érzések sértése.

Csodálatos dolog a magyar hírlapirodalomban, mennyire dominál a pillanatnyi hangulat. Látszik, hogy az újságírók még gyermekkorát éli s nem úgy képezik újságírónak az embereket, mint az iparost iparosnak, a kereskedőt kereskedőnek, a tanítót tanítónak, a papot papnak. Hanem újságot ír, a kinek tehetsége van rá. Mintha 20 esztendőskorában ruhát kezdene szabni és varrni az ifjú, mert tehetsége van rá, vagy tanítana bárki, mert maga is tudja a tanítandó anyagot, vagy pap lenne, mert igen valóságos, tisztaszívű ember.

Igaz, hogy ha majd újságíró-iskolák lesznek, az újságíró is úgy fog járni, mint a mai rendszeres foglalkozások, életpályák. Amiképpen ma vannak szabók, akiket soffőröknek teremtett az Isten, kereskedők, akik legjobban érzik magukat magányban, csendben, egyedül; tanítók, a kik nem szeretnek tanítani, lelkipásztorok, akik nem a lelkeket őrzik, lesznek majd újságírók, akik életükben még senkinek egy hírt el nem mondtak, akik a közügyekkel soha nem törődtek, de mert betanulták a hírlapírás szabályait és mert ennyi és ennyi fizetéses állásra, melynek nyugdíja ennyi és ennyi lehet, képesítve vannak, ók hírlapírók.

Es akkor még szárazabb lesz a világ, mint ma. Mert mi teszi az újságot újsággá? Az újságot, vagyis azt a nyomtatott papirosat, a mit újságnak nevezünk, olyan újsággá, a milyen a való célt szolgálja s a mit a közönség szeret, az új gondolatok, az új eszmék, az új formák teszik.

Ha valami: szürke, lapos és elkérodzott, boldogítsák vele egymást személyesen szürke, lapos emberek és kérődzének rajta, de az újságok hivatásával, a közönség türelmével és pénzével ne éljenek vissza.

De térjünk vissza.

Ma csak tehetséges emberek lehetnek újságírók, a kik nem mindnyájan vannak újságírással nevelve. Sok köztük a szeszélyes ember.

Nem szabad szeszélyeskedni. Vagy mérsékelt az irányom, vagy radikális. Ha mérsékelt, akkor csak a szelíd hangot, a progresszív haladást acceptálom. Ha radikális, akkor olyan a hangom, azzal a programom, hogy az nem tűr megalkuvást, de soha!

És mégis mit látunk?

Radikális irányú lapokban is eldobják az erős cikket, ha a szerkesztő egy előbbi csatában elfaradt s mérsékelt lapokban is kíméletlenül belemarkolnak szent érzésekre, csupa ügyetlenségből, felületlenségből.

Igy aztán a katolikus magyar embert, aki mondjuk pl., hogy buzgó katolikus és épp olyan függetlenségű, igen fájdalmasan érinti, ha az általa kedvelt függetlenségi lapok a néppártiakat népesülőknek s viszont az általa kedvelt katolikus lapok a függetlenségeket hazafiyaknak, nagyszájú demagógoknak s effeleknek nevezik.

Pedig csupa pillanatnyi harag, szeszély, vagy felületesség az egész.

De mi az eredmény?

Hogy mindakét rész meghódítja olvasóját?

Nem. Mind a két rész fájdalmat okoz neki.

Mert abban a csendes falusi lakban nincsenek az újságok százai, nem verik ki eszéből, szívéből a zürzavaros összevisszaságban zsiabongó hangok egymást, hanem ez a fájó szó leülepedik a szívben, odaáll hosszas kihallgatásra, vizsgálatra az ész itélőszéke elé s felmentés ritkán van ott, megbocsátás még ritkábban a szívben.

Egy kicsivel több szabályosságot tehát az újságírásban s a szent érzéseknek kevesebb sérelmét mindakét oldalról! Ezt kívánjuk az „A—ny”-tól és „M—g”-tól.

Fényes elégtétel egy meghurcolt papnak.

A csiki zsidó-honfoglalás lezajlott. Azaz, hogy honfoglalás paródia, mert — nem sikerült elfoglalni az erkölcsi területeket. Az erdőket elfoglalták, hivaték és kiviszik, majdnem az utolsó szálkáig, de a székelység teste ezenkívül azt a szálkát is kivette magából, mely a testébe ment volt. A szerves testekben az idegen test kórtani elváltozásokat idéz elő. A székelyföld testében is a zsidószálka mérges daganatot keltett.

Most aztán kifakadt Marosvásárhelyen.

Előbb Hereberg vesztette el a pörét Török Ferenc papképviselővel szemben minden fórumon, akit a csiki erdőeladásoknál 6000 koronával akart megvesztegetni, s aki azt előzőleg megkért két tanuval való megbeszélés után színelv elfogadta s a törvényhatóság asztalára letette, de a mely pénzről Hereberg azt állította a bíróságnál, hogy kölesön adta. Az öszön Becze Antal, Csikmegye volt alispánját, itelték el, a kiről Török képviselő a leleplezéskor azt mondta: „ha nekem, a szópós borjunak ennyit szántak, mennyit kaphattak akkor a cimeres ökrök!” S a ki lapjában aztán Törököt gyálázta, mert az ő szavai miatt menesztették. A bíróság októberben őt is felszarvazta s a híres vigadóépítő azóta sirvavigad. Most a másik zsidóvezetőt — és az utolsót — ítélte el a bíróság 400 korona pénzbüntetésre, a mi csak szópós-borja a 6000 koronára rugó perköltésnek.

6000-rel kezdődött a per, 6000-rel végződött s 6000 év alatt a világ olyan leverést, mint ez, nem látott.

Mert itt nem az úgynevezett „papi hatalom” győzött, hanem egyetlen egy magára hagyott, talpig becsületes, ideális ember verte le a sás-kahadát.

Hunor.

HIREK.

— **Társulatunk választmányi gyűlése.** Az erdélyi római katolikus Irodalmi Társulat f. é. szeptember hó 24-én, pénteken délután 5 órakor a gyulafehérvári róm. kath. főgimnázium első emeleti tanácstermében rendes választmányi gyűlést tart, amelyre a belső és külső választmány tagjait tisztelettel meghívjuk. A belső választmány tagjai: Imets F. Jákó tisz. elnök, Tamási Áron, Zomor Dániel, Kovács Lajos, Körödy Péter dr., Balás Endre dr., Zlamál Ágoston, Fejér Gerő dr. és Rak József, továbbá a tisztviselők és a szerkesztőbizottság tagjai: Csérni Béla dr. alelnök, Sóth Gyula szerkesztő, Héjja Kálmán, Péter János dr., Körödy Imre és Király Gáspár. Az elnökség.

— **Bérmautájára** a főpásztor ma indult el a reggeli vonattal Kiskapusra. Kiséretében vannak P. Pucher Anaklet és Zombory László titkár. A jó Isten segítségével kísérelje püspök atyánkat.

— **Installáció, promóció.** Boldogult Ujfalusi megüresedett stallumát mint ismeretes a főpásztor figyelme és űfelsége kegyessége olyképen töltötte be, hogy előmozdította Imets F. Jákót, illetve a megüresedett stallumokba Tamási Áron, Zomor Dániel és Kovács Lajos kanonokokot. A Kovács Lajos stallumát pedig a főpásztor kegyessége Korödy Péter volt teológiai tanárnak adta. 21-én volt a fokozatos promóció és az installáció. Fabián Sándor nagyprépost a papnövendékek és a megjelent tisztelők előtt meleg szavakkal ismertette a kitüntettek érdemeit, különös testvéri szeretettel szólt a legifjabb kanonokhoz, ki 20 éves tanári működése alatt mint igazi pedagógus és a szentírás tudományok terén tekintély, méltán megérdemelte a kitüntetést. Korödy Péter dr. megindulva mondott köszönetet mindazoknak, kik őt e magas állásba emelték, illetve szeretettel maguk közé fogadták. 1/28 órakor az új kanonok csendes misét mondtak.

— **Kegyelmes Úr** 16-án délelőtt meglátogatta kispapjait. Ez az első vizit szinte szükséges már ahhoz, hogy az esztendő kereké ne nehezen, ne nyikorogva induljon meg, annyi jókedvet, tréfát és lendületet visz közéjük. Ezuttal aztán most is vitt: egy kis kölni náthát, ami természetesen korántsem akadályozta abban, hogy igen sokáig beszéljen a növendékeknek. Tavoza előtt áldását adta az eljűlóakra, valamint a növendékekre.

— **Konferencia.** E hó 17-én a főpásztor összegyűjtötte papjait a havi konferenciára. Ezuttal olyan sejtlemes hangokat hallottunk. Beszámolás volt a 12 éves püspökségről, bocsánatkérés ha, az őszi bérmautára . . . ha; mi azonban erősen bizunk és imádkozunk, hogy a legjobb egészségben térjen vissza székelyére.

— **Diákpásztoráció.** Katolikus tanulóifjúságunk helyes nevelésének igen lényeges és fontos eszköze az újabb időkben mindinkább fejlődő diákpásztoráció. Teljesen megnyerni az ifjú lelkeket, a fejlődés helyes útjára terelni, hogy öntudatos katolikus férfiak legyenek; ez a távolabbi cél. Eléréséhez nem elég pusztán a kegyelmi szerek használatával az egyházhoz vonni az ifjút, hanem meg kell ragadni minden kedvező alkalmat, hogy szívéhez, lelkéhez mennél közelebb juthassunk. Változatosan

és mennél gyakrabban módot kell nyújtanunk katolikusi ifjainknak, hogy az egyháznak minden életviszonyainkat illető magasoz gondolkodását, mely következetességét teljes fontosságában mennél bővebben megismerjék és belássák. Igyekeznünk kell tehát mindenfajta foglalatko-
dásuk közt őket megközelíteni. Követendő példát nyújt számtalanszor püspökatyánk, vajha igazán megértenők! Nagy elfoglaltságok között megragad minden alkalmat, csak hogy az ő feltett fiacskáinak javára lehessen. A gyulafehérvári gimnázistáknak ott volt az önképzőkori gyűlésén szombat délután, amikor kölcsönös szeretettel, megbecsülésre és komoly munkásságra buzdította; vasárnap, a hétféldalmi Szűz ünnepén az ifjúság legnagyobb része járult a szentaldózásához, 8¹/₂-kor épült szerető püspökatyja exhortációján; este felé megbeszélést folytatott a Mária-kongregáció magisztrátusával, miképpen lehetne leginkább eredményessé tenni az új iskolai évet. — Mindnyájan, ahogy és ahol csak tehetjük, viseljük gondját katolikusi tanulóinknak: legyenek azok egészen a mieink testületül-lekellüst, mert akié az ifjúság, azé a nemzet, azé a haza!

— **Plébánosi vizsga.** A főpásztor intézkedése folytán a plébánosi vizsgák e hó 21. 22-én folytak le. Jelentkezett: Palfi János brassói hitoktató és Kicsid Béla torjai kaplan. A vizsgát mind a ketten sikerrel tették le.

— **Egyháztanács.** A gyulafehérvári róm. kath. hitközség egyháztanácsa és iskolaszéke szeptember hó 19-én, vasárnap a város háza tanácstermében az egyháztanácsosok élénk részvételével tartott gyűlést tartott. Zomoró a Dániel elnök-plébános jelentést tett az iskolai év megkezdéséről. A kath. iskolába beiratkozott 95 tanuló. Ez évben az I. oszt. termét új padokkal és más iskolai felszereléssel modernül berendezték. Az egyházközségi közgyűlést november hó 3-án d. u. 4 órakor fogjuk egybehívni a város háza tanácstermébe. E gyűlésen mutatta be elnök-plébános Bíró Ferencet, az új segédlelkézt.

— **Lelkipraktikumok.** Papnöveldeinkben szept. 30-tól okt. 3-ig tartják meg az őszi lelkipraktikumot a Spirituális vezetése mellett. Nagyon edén a buzgó lelkipásztor ugyanazon időben tartat hiveinek dr. Péter Antal által háromnapos átjattosságot.

— **Tanulmányi kirándulás.** A IV. éves papnöveldeink ma praefektusuk vezetésével Marosujvárra kirándultak a bányák megtekintésére.

— **Theologiai fakultásunkon** e tanévben a tárgyak így oszlanak meg: III.—IV. évesek: Egyházbjogot (dr. Balás E.) és Lelkipásztorokdást (dr. Péter A.) hallgatnak. I.—II. évesek: Dogmatikát (dr. Vass A.) és Bibliikumot (dr. Szentiványi R.) hallgatnak. Azonkívül a IV. éveseknek Liturgiát (Soóthy Gy.) a III. éveseknek Nevelést (Szporni J.) a I.—II. éveseknek Bölcsészettant és Szociológiát (dr. Péter A.) IV. éveseknek Lelkipásztori orvostant (dr. Csabry B.) és Német nyelvet (dr. Szentiványi R.) adnak elő. Dr. Péter, dr. Szentiványi és Szporni új tanárokat a növendékek lelkes ovációkban részesítették.

— **Egyházirodalmi iskolának** új elnöke Kerezi Géza IV. éves lett. Az iskola vezetősége védőjének az új Prefektust kérte fel, ki legmesszebb menő támogatását ígerte az iskolának. Reméljük, hogy az új védő új irányt is ad az ifjú leviták eme lelkes csapatának.

— **A múzeumok és könyvtárak országos szövetségének** gyulafehérvári látogatásával kapcsolatban tanácskozott szept. 18-án az alsófehérvármegyei történelmi, régészeti és természet-tudományi egylet. Az elnökölő Tórók Bertalan meleg szavakkal üdvözölte Kóródy Péter

dr.-t kanonokká tölthet kinevezetése alkalmából, s a gyűlés elhatározta, hogy hálás köszönő feliratot intéz Öccellenciájához 17 évig volt buzgó titkáranak és jelenlegi ügyv. alelnökének kitüntetéséért. Az 1909. évre múzeuma kibővítésére 100 K., ásatásokra 300 K., könyvtára és természetrajzi gyűjteményre 200 K. államségélyt kapott az egyesület. Cserni Béla dr. múzeumőr a gyulafehérvári Csűrök-utca rendezések napfényre került faragványos római emlékköveket a múzeumnak megszerezte. A római ásatásokat folytatják. Hat új rendes tagja lett az egyesületnek, mind nagyenyediek. Az országos szövetség közgyűlésén két tag fogja képviselni, s a szövetség gyulafehérvári látogatásakor Kóródy Péter dr. fogja üdvözölni. A kaulauzást illetőleg szept. 27-én 8 óratól Mőller István restauráló műépítész a székesegyházat fogja restaurálni a vendégeknek, 9-től Kóródy Péter dr. bemutatja a Batthányi-könyvtart, 10 óratól Cserni Béla dr. szemlélteti az értékes régészeti múzeumot.

— **Kérelmet.** Városunk kath. templomainak vezetőit kérjük, küldjék be szerkesztőségünkbe a templomokban tartandó ünnepi és hétköznapi istentisztelet idejét és sorrendjét.

— **Városunk sötétben** — máskor sincs bizony világosság városunkban sem künn az utcákon, sem benn a házakban, dacára a villanykorszaknak; de vasárnap 19-én egész este 7-ig sötéttségben álltunk, vagy gyertyát gyújtott, kinek otthon volt, mert vasárnap lévén, bevásárolni semmit sem lehetett. Reméljük, hogy világítási nyomorúságunkat még ilyenekkel is többé nem teheti a villanygyár.

— **A fecskek távozása.** Dacára a szép meleg időnek, mely eddig tartott, itt volt a távozás ideje. Kedves madaraink bucsuzásra jöttek össze a házak tetején és egy szép reggel nekivágtak a nagy títnek. Nincsenek — nem halljuk többé kedves csicseregésüket — üresen maradt a fészkek. Vándorlásuk a két Mária-ünnep között történt. Hol járnak már most — s visszajönnek-e mindnyájan? . . .

— **Ezüstmenyegző.** Marosvásárhely e hó 17-én ünnepelte Hatfaludy István ny. táblabíró és neje báró Bornemiza Anna házasságuknak 25. évfordulóját; természetes az ünnepnek fénypontja a szt. áldozás volt a hálaadó szt. mise alatt. Ez apostoli buzgóságú házaspárt szűkebb körű ismerősei keresték fel jókívánataikkal, kikhez mi is esatlakunk.

— **Missió Brassóban** okt. 10-től 17-ig. A missió vezető Varga István, Metzger József és Jámbor László jezsuita atyák lesznek.

— **Koronagyűlés.** A kézdi-orbai esperes kerület papsága őszi koronagyűlést szeptember 16-án tartotta Kézdivásárhelyt. Balázs Ferenc főesperes megnyitó beszédében a nyári országos kath. nagygyűlés több határozatát adta elő, buzdítván paptársait, hogy kiki saját hatáskörében igyekezzék azokat megvalósítani. A megnyitó után előadásokat tartottak: 1. Solyom Géza „A papság anyagi helyzetének kérdése”; 2. László József: Iskoláink állapota; 3. Kacsó Boldizsár: Hivünk két főbűne: a vasárnapontás és a káromkodás; 4. Eröss József: Az alkoholesmos mozgalom támogatása. Mindenik előadást élénk eszmecsere követett, melyből kitűnt, hogy papjaink népünk vallásétközlés életének javítását igazán szívükön hordozzák. Még népszövetségi teendőkről s egyes keblü ügyekről tanácskoztak lelkipásztoraink, mely után a főesperes éltetésével a gyűlést véget ért.

— **A római Szilveszter-ünnep.** A római Szilveszter-ünnep jelentősége egyre jobban kezd kidomborodni. A keresztény Magyarország sohasem felejtheti el, mivel tartozik II. Szilveszter

pápnak azért, hogy a szent korona adományozásával a nemzet fejlődésének határozott irányt szabott s a független keresztény Magyarország alapját lerakta. Az a nap tehát, amelyen a II. Szilveszter pápa sírja felett készült emlékművet ünnepélyesen felavatják, az egész kath. magyar nemzetnek lesz ünnepe. Bizonyítja ezt az is, hogy az ünnepen a király, a kormány és a törvényhozás is képviseltetni fogja magát. Hadd lássa a külföld, hogy ez az ünnep igazán egy egész nemzet ünnepe, amely háias kegyelettel adózik a nagy pápnak, aki az ország ezeréves fennállását oly bölcs intézkedéssel biztosította. A zárandoklatra bő felvilágosítást ad az orsz. Kath. Szövetség.

— **Torda és Aranyos-Gyeres.** Alig lép az ember a plébánia udvarára, szembe tünik a plébánia kertje szép csoportokkal, gondozott virágokkal. Kíváncsi gondolatok ébrednek az idegennek lelkében: vajjon nem emészt-e föl a kertre fordított gond, a templom gondját, tisztaságát? Valóban nem. Szép a templom, Istenhez méltóan tiszta. De még szebb, felemelőbb a bensőséges előkelő lelki élet s nagy finomság, melyet nagyban fejleszt a hívekben a diákok jól vezetett énekkara az isteni tisztelet alatt. Mindennap szép számban gyónnak s áldoznak a hívek s napközben gyakran látogatják az Ur Jézust, mindig van egy két adoráló. Nincs tehát olyan nagy szárazság a lelkek birodalmában. A gyeresi templom sem marad a torjai mögött. Az idegen csak bámul itt is a szép izlésű kistemplomban a tisztaságon és a megragadó oltárképen s épül a hívek buzgóságán s finom lelkületén.

— **Vulkán.** A kegyelmes főpásztornak ez idei június hó 30-án 3714. szám alatt kelt kegyes intézkedése következtében a vulkáni expositura, mely eddig Petrozsényi ifjálisa volt, anyagyházzá emeltetett fel a plébániát megillető jogokkal és kiváltságokkal. Ezen Vulkánt kiválóan érdekelt esemény folyó hó 14-én hirdettetett ki ünnepélyesen a híveknek szemtise után az ottani kápolnában a kerületi esperes által és ittattatott jegyzőkönyvbe a délután tartott egyháztanács gyűlésben a vulkáni nagyszámú — mintegy 2500 — és buzgó hívő nép legnagyobb öröme. A gyűlésen Blaschek Aladár üzemvezető főmérnök és Vulkan hitközség főgondnoka igazi hévvel tolmácsolta ezen kitüntetésért a hitközség hódolatteljes hálaát öccellenciájának.

— **Puj.** A puji fiók-egyház, mely csak három évvel ezelőt csatoltatott vala a petrozsényi plébániához gondozás végett, a főpásztor augusztus hó 25-én 4428. szám alatt kelt magas rendelete értelmében Hátszeghez visszacsatoltatott, minek keresztülvitele e hó 16-án történt a két érdekelt plébános és az egyháztanács közbejöttel a kerületi főesperes által. Szolgálattétel évenként 26-szor van, melyért évnegyedenként 60—60 korona díj jár. A buzgó hívő nép ezen összeget önkaratú, saját megadóztatása útján gyűjti be. — Habár talán szerénységét bántani fogja, de mégis a szerkesztő úrnak megsugom, hogy a petrozsényi plébániai hivatal a puji járandóságokról lemondott és a még fejlődés alatt levő hitközség anyagi állapotát ezzel szépen gyarapítja. Vajha a hátszegi ellátás hasonló nagy lelki eredményeket hozna létre.

— **Temetőszentelés.** Folyó hó 15-én, Kisasszony nyolcadán a vulkáni közös temetőt, melynek közepén egy hatalmas nagy fakereszt diszeleg, szentelte föl a kerületi főesperes. A hatalmas keresztfát Blaschek Aladár főgondnok emeltette, kinek e téren is legyen hála-köszönet. Amint tudomásunkra jutott, ép a 14-én tartott egyháztanácsgyűlésben mondatott ki a legyen

szó, hogy még ez év folyamán építendő templom falai az anyaföldből kikelnek a hitközség legszebb helyén.

— **Kereszt megáldás.** Évtizedek óta nem látott fényes és megható ünnepség keretében folyt le szeptember 12-én Horgospataka fiókegyházközségben a község végén lévő emlékkereszt megáldása. Oláhlaposbányáról — mint anyagyházból — a hívők rendezett sorokban, körmenetileg jelentek meg, s az ünnepélyes szentmise után a két község hívői, az állami elemi iskola növendékei Opra János állami igazgató-tanító vezetése mellett beláthatatlan sokaságban vonultak ki az ünnepély színhelyére. Felemelő volt a hívők lelkes buzgósa is, de kiváló dicséretet érdemel Jeszenszky Kálmán m. kir. főerdész és ritka műveltségű, vallásos neje, kik az ünnepély fényének emelésében azzal is hathatósan közreműködtek, hogy az új kereszt védelmére díszes kerítést csináltattak. A művészi kivitelű kereszt Zsolnay V. pécsi keramikagyárában készült. A magyar műpart dicséret, mert úgy méreteiben, mint művészi kivitelében a legkényesebb ízlet is kielégíti; a horgospataki hívők pedig büszkelkedhetnek, mert messze vidéken nincs párja keresztjüknek. Jellemző egy hívőnek — az új feszületre tett megjegyzése: „Oly szép ez a feszület! A szemek lehunyják, de mégis mintha látna! Ajka becsukva, mégis mintha beszélne!”

— **Népszövetségi értekelet Csíksomlyón.** A csíkszeredán f. hó 26-án tartandó népszövetségi alakuló gyűlés előkészítése végett Bálint Lajos felcsiki főesperes meghívására f. hó 16-án Csíksomlyón összehívó főesperes lakásán értekeletet tartottak, amelyre Csíkszeredából a következők jelentek meg: Fejér Antal dr. volt orszgy. képvis., ügyvéd, Csiki József dr. a magánjavak igazgatója, Ujfalusi Jenő dr. polgármester, Szigeti Gyula plébános, Márton László és Élthes Gyula dr. szolgabírók, Botár Béla és Csíszér Imre árvaszekei ülnökök, Kőszeghy László mérnök. Gaál Endre dr. vm. aljegyző, Dávid Ignác földbíró és Dóczi János iparos. Bálint Lajos megnyitó beszédében köszönetet mond a megjelenteknek az érdeklődésért és rámutatva a szövetkezés feltétlen szükségességére, kéri őket, munkálkodjanak szívvel-lellekkel azon, hogy a Népszövetségnek zászlóbontása Csíkszeredában minél fényesebb legyen s minél nagyobb eredményt érjen el. Fejér Antal dr., Csiki József dr., Ujfalusi Jenő dr. s mások tetszőlása után az értekelet egy 12 tagú rendezőbizottságot küldött ki, amely az alakuló gyűlés megtartására vonatkozólag minden szükséges intézkedést meg fog tenni. A rendező bizottság elnöke Bálint Lajos főesperes. A gyűlés a vármegyeház nagytermében d. e. 10 órakor lesz és Rakovszky István a képviselőház elnöke, Nagy Emil és Szmracsányi György országgyűlési képviselők és Haller István főtitkár fognak beszédet mondani. Délben a Vigadóban bankett lesz. Az előjelekből ítélve ezen gyűlésen nemcsak Csíkszereda intelligenciája és polgársága, hanem a vidék lakossága is tömegesen fog résztvenni.

— **Halás köszönet.** A Szent-István-Társulat, mint a magyar katolikus hitélet fényezője és áldozatkész támogatója a szépvízi elemi iskola szegény tanulóinak számára most az új tanév kezdetén kegyeskedett 45 drb. hit- és erkölcsi tankönyvet küldeni. Midőn e kegyes adományért halás köszönetet mondok, egyben kérek minden igaz katolikus magyart, hogy a nemzeti művelődés e gőpontja köré csoportosulni, e nagyérdemű társulatnak tagja lenni: ismerje föltétlen kötelességének mindenki. Szépvíz, 1909. szeptember hó 20-án. Kovács Mihály s. k. plébános.

— **Bleriot Budapesten.** A La-Manche csatorna merész átrepülője, a világ összes armoautáinak ünnepeltje, Bleriot Felix jövő hó közepén Budapestre utazik és ott a vérmezőn a szegénysorsú tüdőbetegek emberbaráti alapjának gyarapítására felrepül. Az első hirre szokatlan nagy érdeklődés mutatkozik és ebben az érdeklődésben természetesen városunk és vármegyénk intelligens közönsége is részt vesz és bizonyos, hogy október 17-én, a fölszállás napja van, — városunkból és megyénkbeli igen sokan lesznek Budapesten. Az ünnepelt francia Párisból egyenesen Budapestre utazik, tartózkodása három napra van tervezve. Budapesten tartózkodása alatt Bleriot a Vigadóban felolvasást is fog tartani és ugyancsak kisebb belépti díj mellett lehet majd meglátni a feltalálónak subtilis aeroplánját, mellyel eredetileg a rheimi repülőversenyeken is részt vett. Fővárosi tudósítónk azt az ígéretet teszi, hogy Bleriot budapesti tartózkodásáról hosszabban fog lapunkban beszámolni, a mit örömmel adunk hírül olvasóinknak.

— **Egy kis statisztika az erdélyi kath., reform., luther. és unitárius felekezeti állapotáról,** tekintve a lélekszámot. 1766-ban az erdélyi keblti népszámlálás szerint volt: *kath. 93.135; reform. 140.043; luther. 130.365; unitárius 28.647.* Az 1900. évi országos népszámlálás szerint volt: *kath. 337.749; reform. 363.108; luth. 222.400; unitárius 64.497.* Ebből könnyű látni, hogy 134 év alatt milyen arányban szaporodott a lélekszám? Az első telt bizonyítja a Benkő József Transsylvaniaja. II. kötet. A második telt az 1900. évi országos népszámlálás eredménye. Ugyan a tudós Benkő szerint volt kath. plébánia 137, reform. 562, luther. 266, unitárius 141. Hogy ma hány van? azt nem vizsgáljuk! . . . és elhíhetik nekünk a protestáns atyafiak, hogy a „desertakklésziák”-ban nekünk sincs örömmünk!!

— **Szent Ferenc Hírnöke.** Régi kedves ismerősünk, nem ismétlést akarunk tehát írni: üdvözljük — örömmel s minden olvasónknak újra ajánljuk teljes lélekkel. Komoly szelleme és nívója mellett elég bizonyíték általános elterjedtsége. Munkatársai között új erőket is látunk. Megjelen minden hónap első napjaiban 48—50 oldal terjedelemben. Előfizetési ára egy évre 2 korona. Kolozsvár Ferenciek kolostora.

— **Terjeszkedik a posta** a várbán — egy postaszekrényel, mit az utaszlaktanya épületén állítottak fel. Örvendetes jelenség és figyelem.

— **Gyermekhumor.** — Tanító: Vege a mézes vakációnak, elfjött újból a tanulás ideje. Örültök-e ennek?

Tanuló (szepelve): Alig vártuk, hogy a keserű vakációból a mézes iskolába jöjjünk.

— **Külföldi vélemény.** A Budapesten megtartott orvosi világkongresszus külföldi tagjait többek között az is kellemesen lepte meg, hogy a Magyar Ásványvíz Forgalmi és Kiviteli r. t. őket kivétel nélkül itt tartózkodásuk alatt díjtalanul látta el híres erdélyi ásványvizeivel. A világhírű orvosok nem győzték, főleg a Borhegyi, Borszéki, Előpataki és Sztójai ásványvizek kiválóságát hangoztatni. Kitasató, a világhírű japán orvos különösen a Sztójai lugos, sós vizet oly páratlan gyógyhatásúnak nevezte, hogy ígéretet tett arra nézve, hogy lehetővé teszi annak Japánba való állandó kivitelét.

— **Házasulandók figyelmebe.** A fiatal ember azt állítja, hogy a leányokat tanulmányozni kell és pedig nem az ablakokban s regények olvasása közben vagy a bálban, hanem mikor a piacon járnak s ott alkuszának és kóstolnak egyszerű házas rubákban. A leány meg azt állítja, tanulmányozni s megfigyelni kell a fiatal embereket, de hol? Őket máshol nem lehet látni,

mint a korzón szinte inzultálva a járőkelő nőket, — vagy kávéházakban kártyázva, vagy pedig reggel tántorogva handukolnak haza mámoros fővel. Mindenesetre kevés a piacon foglalkozó leány és nagyon sok a mámoros fejű fiatal ember s így, nagyon kevés a házasulandó legény.

IRODALOM. MŰVÉSZET.

Tanítók Évkönyve.

Ez a címe azon szaknaptárnak, melyet Wohlmut Ernő a Szent-István-Társulat kiadásában az 1909/10. iskolai évre közrebocsátott. Tanítók, tanítónők, lelkészek, nevelők, tanítónövendékek és a nevelésügy barátai az az olvasó közönség, melynek a könyvet szánja. Ha azonban az Évkönyvet behatólag átlapozzuk, arra a meggyőződésre jutunk, hogy sokkal több az egy közönséges szaknaptárnál, amilyenek minden hivatáskörben köztegen forognak. Valóságos vezető és irányító, mely rávilágít a keresztény nevelő utjaira. A mostan felmerülő paedagógiai kérdések teljes sorozatát taglalva látjuk a könyvben, de nem unalmas részletezéssel, hanem a legjellegesebbjeink szívpörkőző fejtegetései kapcsán. Az Évkönyv cikkirői között ott látjuk Prohaszka Ottokárt, ki egy cikkben a jövő tanítójáról, egy második cikkben az új morálról mond ragyogó igazságokat, ott látjuk Zichy Gyula pécsi püspököt, ki a modern korszellem és a egyház tanítói jogai címen mondja el, mi az igazság az egyház tanító hivatásában. Gießwein Sándor cikkét „Az erkölcsi nevelés jelentőségéről,” melyet a tanítóképző tanárok szociális kurzusán tartott, mindenkinek el kell olvasnia, aki az erkölcsi nevelés feladatairól komolyan gondolkodni akar. Maga a szerkesztő Wohlmut Ernő Régi célok — új irányok c. alatt mondja el, hogy a jövő paedagógiájának a felújító a tisztultabb erkölcsi nevelés, a szociális, esztétikai és munkára való nevelés lesznek, a melyeket megvalósítani esakis a maga nevében mennél tökéletesebb tanító tud. Arendt E., Mihályfi Ákos, Izsóf Lajos, Göröcsöni Dénes, Huszár Károly, Övages Kálmán, Bodnár Gáspár, Schütz Antal, Ember Kálmán, Róvó Lajos, Dreisziger Ferenc, Szódy Szüárd, Keményffy Dániel, Körödy Miklós, Farkas Zsigmond és Horváth E. János napirendben levő kérdésekről írott cikkeikben méltán sorakoznak a feljebb nagynevű vezérekhez. Az irodalmi részt kiegészíti a hivatalos rész, melyben a néptanító hasznos tájékoztatást nyer az iskolai dolgaiban. A egyes ismertetekben jó vezetőnek akad a népiskolai és tanítói könyvtár, vizsgálati jutalom- és tanítói könyvek, katolikus lapok, a Sz. István-Társulat kiadványainak, szervezetének megismerésében. Ugyhogy a kath. népoktató sok tanulságos tudnivalóval gazdagodva nem letezi, hanem ismételve kezébe fogja venni a Tanítók Évkönyvet. Ezért nemcsak a néptanítók figyelmét hívjuk fel erre a könyveskőre, hanem minden olvasónkat, ki a kath. nevelés kérdései iránt érdeklődik.

— *** Zászlónk.** Szeptember első számával „nyolcadik életének küszöbét ugrotta át” ezen eleven ifjúsági lap. Legjobban dicséret multját az a meleg ragaszkodás, mellyel ifjú s mindenrendű olvasói ragaszkodnak hozzá. És még — valami. Hogy a kik irigy szemmel néznek minden „klerikális” előhaladást, hogy a kiknek fáj a Zászlónk hódító hadjárata, ellenlábást állítanak neki. Am tegyék. A Zászlónk szembenéz minden más-fajta lobogóval, mert

benne krisztusi lobog csörgedez, krisztusi szeretet és lelkesedés rév. Első száma is csupa szemlelenség s mégis folytonos komoly tanulás. Játshi könnyedséggel adja be kicsi olvasóinak a legkomolyabb erkölcsi igazságokat s a legszárabb fizikai törvényeket. Vezet, mint az aonauták — rekordjaikkal. A Zászlónk is minden új számával új rekordot teremt — önmaga felett. Aki eddig olyan szerencsétlen volt, hogy nem járatta, írjon Budapest, Damjanich-utca 50., küldik szívesen.

Katholikus tudomány.

Irtá: **Dr. Herrmann Antal.**

A katolikus napisajtó mellett a katolizmusnak szüksége van tudományos irodalomra is. Nem épen speciális katolikus tudományra, mert ilyen nincs. Minden igazi tudomány az igazságra törekszik, igazság pedig csak egyféle van. Hanem a katolikusok foglalkozzanak minél többet komoly tudománnyal és különösen olyan tanulmányokkal, melyek katolikus tárgyakra vonatkoznak.

Ilyen pl. a katolikus egyháztörténet. Nem annyira az egyetemes, mint inkább a lokális és regionalis.

A hazai római katolikus püspökségek és főbb apátságok már majdnem mind megírták történelmüket, többnyire jeles, nagy monumentális művekben, melyek diszei a nemzeti történelemnek is, amely annyira össze van forrva a r. k. egyház történetével.

Csak az erdélyi egyházmegyének nincs még megalkotva a története. Pedig ez a legregebbiek és legnagyobbak közé tartozik, sok tekintetben a legfontosabb, története a legviszontagságosabb és első korszakaiban talán a leghomályosabb. Ennek a történetét hitelesen, kimerítően és jelesen megírni erdélyi katolikus hisztorikusnak magasztos életcélja, legnemesebb ambícióját kielégítő főalkotása volna.

A történelem csak mint a tények és események tudománya lehet az élet mestere. A pragmatikus történelemnek első sorban hiteles dokumentumokon kell alapulnia. Lehetőleg hézagatlan kritikai oklevéltárnak kell megelőznie az erdélyi egyházmegyék oknyomozó történetének megalkotását.

E lapokban ismételve megemlékeztem arról, hogy Temesváry János, a szamosújvári állami főgimnázium tudós tanára, ottani örmény muzeum igazgatója, a jeles hisztorikus egy emberöltő óta dolgozik az erdélyi püspökség történetén, különösen az erre vonatkozó oklevelek összegyűjtésén és tanulmányozásán. E célból átkutatta a tekintetbe jövő levéltárakat, átbúvárolta az összes hazai oklevél kiadványokat és az idevágó külföldieket is, a leg gondosabban lemásolta az ide tartozó okleveleket mind minuciózus utánjárással, teljes kritikai apparatussal megállapította a hiteles szövegeket, tisztázott számos kronológiai, genealogiai, diplomatikai stb. kérdést. Némely különösen fontos és érdekes és eddig ismeretlen vagy homályos részletet külön feldogozott.

Az oklevéltár a XVIII. század végeig teljesen elkészült. Azonnal sajtó alá adható. És haladéktalanul ki is kellene adni. Kétségtelen, hogy mielőbb dűsan fog gyűmölösözni. Esetleges lényegtelen hézagait könnyen ki lehet tölteni. És ezen a szilárd alapon aztán haladéktalanul megindulna az erdélyi egyházmegye történetének intenzív kultiválása, esetleg erre a célra kiadandó külön folyóiratban is.

Az erdélyi püspök és káptalan halhatatlan

érdemet szereznének e korszakos, alapvető műegyüttes kiadásával. A fenkölt szellemű szerző nem reflektál anyagi rekompenzációra.

Aki oly újságokat vagy más iratokat olvas, melyeket vallásellenes emberek irnak, saját lelkén követ el öngyilkosságot.

Stolz Albán.

Erdély műemlékei.

(Folytatás.)

18. Szász régen. Római út, szász-templom 1330., Kendy-cimer 1555., rk. templom 1780, románkori templom alapfalai.

Abafája: templom 1790.

Alsóidecs: harang 1664.

Alsóoroszi: g. kel. templom 1747.

Alsórépa: g. kel. (azelőtt szász) templom.

Dédó: római út és régiségek.

Disznóuj: templom 1785.

Erdőszakál: g. kel. templom 1790.

Füleháza: római út.

Idecspataka: Kehely a szász templomban, harang.

Kakucs: g. kel. fatemplom.

Liget: g. kel. fatemplom.

Magyarfűlpös: ref. templom, festett menyecze 1642.

Magyarrégen: g. kel. fatemplom.

Majos: g. kel. fatemplom 1752.

Maroshodók: g. k. fatemplom 1760.

Marosvées: Traján-út, costrum, vár, várkastély, harang 1500, vártemplom romjai.

Petele: római-út.

Póka: római út, ref. templom és menyecze festményei, falképek a szentélyben 1666.

Puszttaalmás: g. kel. fatemplom 1700.

Soropháza: g. kel. fatemplom.

Vajdaszentiván: római út, g. kel. fatemplom 1732, vársáncok.

19. Szentháromság. Csücsives templom, csillagboltozatos Sanctuarium, keresztelő medence, harang 1484.

Nyáradgálvalva: régi kolostortemplom nyomai.

Nyáradszentlászló: unit. templom kőfallal XIV. sz., festett üllőpad 1645., harang 1498, falképek, vár.

Nyomat: unit. templom románstílusban, falképek.

Rigmány: földvár és várromok.

Szentgerince: Koragót unit. templom.

Tompa: templomának helye a temetőben.

Vadasd: régi harangja 1502-ből (átöntve.)

20. Teke. Ref. templom (egyor kath.)

Bátos: várhely.

Pasznos: várrom, várkastély.

Szászbanyika: g. kel. fatemplom.

Szászpéntek: római régiségek.

XIV. Belsőszolnoki főesperesség.

1. Alsókapnik.

Berece: g. k. templom huszártoronnyal a XVII. sz., egy másik a XVIII. sz.-ből.

Csókás: g. k. templom harangja 1780.

Gyertyános: g. k. fatemplom 1757.

Kováskapolnás: g. k. fatemplom 1717. (?)

Nagyhegy: fatemplom.

Nyárfás: g. k. fatemplom, cifra torony, 2 harang.

Révkápolnok: g. k. fatemplom, g. k. püspöki templom romjai.

Szurduk: római táborhely, kastély.

2. A p a n a g y f a l ú. Régi templomrom. Ref. templomban Apaffy pohara 1632., úrasztalterítők.

Alsőegres: g. k. fatemplom.

Alsóoroszfalu: g. k. fatemplom 1789.

Bethlen: ref. templom kapuja, cimer, sírkövek, harangok, várkastély.

Böd: XVII. sz. g. k. templom.

Bödön: római tábor.

Felsőegres: g. k. fatemplom 1757.

Felsőoroszfalu: g. kel. fatemplom 1740.

Füge: g. k. fatemplom 1757.

Málom: régi ref. templom, festett famenyeczet, g. k. fatemplom XVIII. sz.

Sajóúdvaryhely: róma út, g. k. fatemplom 1700.

Sárvár: földvár.

Sómkerék: római út, ref. templom.

Szászbréte: g. k. fatemplom, harangok 1757; ref. templom harangjai 1763.

Szászenes: g. k. fatemplom 1790. harang 1791.

Szászfellak: g. k. fatemplom és harangjai a XVIII. sz.

Szászmáté: ref. templom 1660, g. kel. fatemplom 1730.

Szászujös: ref. templom 1784—94, ezüst pohár 1768, tányérok, ontárgyak.

(Folytatjuk.)

Szerkesztői üzenetek.

Ad proprias. . . . Azt üzenik önmét felülről árvából, hogy megkezdheti azonnal a cikkeztést, mert az „uton” is a legnagyobb figyelemmel olvassák. „Az elhatározások műhelyében” sok jó dolog készül. Azt a memorandumot szeretném olvasni.

A *fináléről* röviden, de valóban olvashat a „Kritikák”-ban s különben is már nyomtatásban is olvastam s a helyünk olyan szűk s a sürgetések oly hangosak és törelmetlenek . . . belátja tehát . . . stb.

B. Megsmitásra igazán nincs időnk; méltóztassék tanulmányozni lapunk irányát s a szerint forgatni a tollat; egyesekkel nem foglalkozunk, még több elhizs magukat; a személyeskedést ki kell kapcsolni.

Sz. F. Én rövidítettem meg — tessék ezt hangoztatni — meg különben az oly lényegtelen körülmény — hogy utólag nem konstátalom; lesz helye, csak tömör legyen. Üdvözlöm.

Cs. Jösa Kolozsvár. Majd „leadom”, — máskor is keressen fel.

Gazda. Örülök, hogy a kadiasfalvi ecet megnyerte tetszését. De már arról, hogy kié az „ecetgyár” s ki az a jóképű öreg bácsi, ki az ecetnek oly nagy reklámot csap — ne nálam tessék kérdészködni. Savanyúúton voltunk ugyan, de még e z i d e i g ecettel nem foglalkozunk.

Az *intentió* dolgában kerünk türelmet; ha nincs, nem lehet küldeni; a kérvények előjegyzésben vannak.

P á l y á z a t.

A kézdiszászfalvi róm. kath. elemi iskolához az üresedésben lévő tanítónői állásra f. szeptember 30-ig terjedő időre pályázat nyitattik. Fizetése 1000 kor. és szolgálati év szerinti korpótlék természetbeni jó lakással. Kellően felszerelt pályázatok alóírott iskolaszéki elnökhöz küldendők be.

Kézdisárfalván, (u. p. Kézdivásárhely) 1909. szept. 13.

Jankó Antal,
isksz. elnök.

ALAPÍTTATOTT 1848-BAN.

ALAPÍTTATOTT 1848-BAN.

Melczer Gusztáv

viaszgyertya, szappangyára NAGYSZEBENBEN.

Ajánlja elismert legjobb temp-
lomi gyertyáit minden kívánt
nagyságban viaszból, stearin-
ból és ceresinből.

Számos elismerő levéllel rendelkezik.

Kedvező fizetési feltételek.

Bérmálási lapok, Bérmáltak anyakönyve,

A bérmálás szentségének -
szertartása s minden más egy-
házi hivatalos nyomtatványok
nagy készletben kaphatók:

Papp György

könyvnyomdájában

GYULAFEHÉRVÁRT.

Alapított 1840-ben.
1890-ben állami ezüst-
éremmel kitüntetve. : :

Hönig Frigyes

cs. és kir. szabadalmazott
haranggyár, ARAD,
Rákóczy-utca 11—28.

Ajánlja a hangoknak elő-
revaló meghatározásával

**saját találmányú cs. és kir. sza-
badalmazott harangjait,** melyekkel
igen tetemes súly és armegtakarítás érték el-
p. u. egy ilyen szabadalmazott 260 kg. súlyu
harang hangja egy más régiebb szerkezetű 460
kg. harang hangjával egyenlő.

**A legújabb ingó rendszerű for-
gatható vasharang felszerelést,** melyek,
a tornyot nem rázkódtatják, járásuk oly köny-
nyed, hogy egy gyermek is több harangot
huzhat egyszerre.

Regi harangoknak ilyen forgatható könnyen huz-
ható vasszerelésre való átalakítását. — repedt haran-
goknak újraváló öntését vagy esékely felülízetés
mellett való becsérelését.

Tűzmentes és szilárd vasharang-állványokat.

Több évi szavatolás. Kedvező fizetési feltételek.

Képes árlapot és költségvetést díjmentesen küld.

FLEISCHER JÁNOS

(Keresztény katolikus cég)
egyházi ruha és reverenda-szabó
PÉCS, Ferenciek-u. 9.

Évek hosszú gyakorlata képesít a legjobb
szabást, minőséget és finoman kidolgozott **re-
verendák** és **cimádák**, **papi civil öltönyök**
előállítására.

Üzletemet első sorban

Egyházi ruhák

készítésére rendeztem be. **Mindennemű egy-
házi ruhák:** casulák, pluvialék, velumok, bal-
dachinmok, minisztráns ruhák, zászlók, lobogók,
karingek, álbák, kehelyruhák stb. készíttetnek.

Nem kell sem Budapestre, sem Bécsbe menni.
Üzletemet **versenyképes** minden pesti vagy bécsi
céggel úgy **szabászat**, mint **ár** és **minőség**
tekintetében. Tessék meggyőződni róla.

Egyházi ruhák javítása olcsón és jól
eszközöltegetnek.

! Költségvetés, árjegyzék ingyen. !
— Személyesen is megjelenek —